

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY – 4101 – 08 – 04/2013

P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz

T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60

lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 – Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Artur Nierebiński, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84126 z 8 marca 2013 r. [dowód: akta kontroli str. 3 – 4]
Jednostka kontrolowana	Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o., ul. Michała Drzymały 4a, 89 – 100 Nakło nad Notecią, zwane dalej KPWiK.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Sobczak, Prezes Zarządu Spółki [dowód: akta kontroli str. 5 – 8]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹ działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Przedmiotem kontroli było zagospodarowanie osadów powstających w latach 2011-2012 w Biologicznej Oczyszczalni Ścieków (dalej „oczyszczalnia”), podlegającej organizacyjnie pod KPWiK.

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą stwierdzono szereg okoliczności mających pozytywny wpływ na ocenę.

Przede wszystkim pozytywnie oceniono rolnicze zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych i nie przekazywanie ich na składowiska odpadów celem dalszego magazynowania. Takie postępowanie jest zgodne z Dyrektywą Rady nr 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych², w której ustalono m. in., że osad powstający w wyniku procesu oczyszczania ścieków winien być ponownie wykorzystany w każdym przypadku, gdy jest to właściwe, a sposoby usuwania osadów powinny ograniczać do minimum skutki niekorzystnego wpływu na środowisko.

W latach 2011 – 2012 wszystkie osady komunalne poddane zostały stabilizacji, a znacząca część z nich została zagospodarowana poprzez zastosowanie ich na gruntach rolnych. Badania osadów i gruntów wykazały, że były one prowadzone metodami referencyjnymi określonymi w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych³

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

² Dz. U. UE, L. 1991.135.40 z 30 maja 1991 r. (Polskie Wydanie Specjalne, Rozdział 15, Tom 02, P. 26-30).

³ Dz. U. Nr 137 poz. 924

(zwanego dalej rozporządzeniem KOŚ), a wyniki badań nie przekraczały norm określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia KOŚ. Pracownicy oczyszczalni sprawowali nadzór nad sposobem stosowania osadów ściekowych w rolnictwie poprzez weryfikację możliwości stosowania osadów na danych gruntach oraz informowaniu rolników przyjmujących osady o ich obowiązkach związanych z zastosowaniem osadu. Po zakończeniu transportu osadów na dane pole pracownik oczyszczalni udawał się na miejsce i weryfikował fakt rozpoczęcia prac związanych z rozrzucaniem osadów i ich wymieszania z glebą. W przypadku opóźnień ze strony rolnika ustalano przyczynę opóźnień i organizowano pomoc, np. przez udostępnienie sprzętu do załadunku osadów na rozrzutniki, tj. ładowarki czołowej. Były też przypadki, że KPWiK ponosiło również koszty związane z rozrzucaniem i wymieszaniem osadów z gruntem. Pozytywnie oceniono również fakt prowadzenia ewidencji osadów na kartach zgodnych ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów⁴, zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie wzorów dokumentów”. Pozytywnie oceniono również terminowe przekazywanie do Marszałka Województwa kujawsko-pomorskiego (zwanego dalej Marszałkiem), dokumentów wymaganych art. 37 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach⁵.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły nierzetelnego sporządzenia „Zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o wytworzonych komunalnych osadach ściekowych” za 2011 rok.

Negatywnie z punktu widzenia legalności działań Izba ocenia brak zadaszenia 2 poletek osadowych zlokalizowanych na terenie oczyszczalni (art. 43 ust. 2a ustawy o odpadach), stosowanie w procesie odwadniania osadów urządzeń i instalacji nie wykazanych w instrukcji oraz nieterminowe przeprowadzenie 3 badań osadów ściekowych (naruszenie § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie KOŚ).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych.

Opis stanu
faktycznego

Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Nakle n/Notecią Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zostało utworzone na podstawie aktu notarialnego z dnia 15 stycznia 1992 r. Przedmiotem działania KPWiK jest m.in. odprowadzanie i oczyszczanie ścieków oraz obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne.

[dowód: akta kontroli str. 9 – 38]

Decyzją Starosty Nakielskiego z 6.10.2008 r. (sygn. WWS-II-7624-2-11/08) zatwierdzono program gospodarki odpadami niebezpiecznymi z uwzględnieniem wymagań przewidzianych dla zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku odpadów innych niż niebezpieczne dla KPWiK. W ww. programie wskazano:

- ilości do wytwarzania w ciągu roku odpadów niebezpiecznych oraz określono sposób postępowania z nimi,
- miejsce i sposób magazynowania odpadów,
- ilość ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych (kod 19 08 05) dopuszczonych do odzysku w ciągu roku – 850 Mg/ rok s.m.,

⁴ Dz. U. Nr 249 poz. 1673

⁵ Dz. U. z 2010 r. Nr 185 poz. 1243 ze zm. (obowiązującej do dnia 23 stycznia 2013r.)

- formę odzysku odpadów o kodzie 19 08 05 (komunalne osady ściekowe) polegającą na ich stosowaniu:

- w rolnictwie rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz,

- rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne,

- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu i nieprzeznaczonych do produkcji pasz,

- odzysk komunalnych osadów ściekowych następować miał przy zastosowaniu procesu R10 – Rozprowadzanie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby, zgodnie z załącznikiem nr 5 „Procesy odzysku” do ustawy o odpadach.

Decyzję wydano na czas określony do dnia 5 października 2018 r.

Powyższa decyzja była zmieniana trzykrotnie (7.11. 2008 r., 27.09.2011 r., oraz 17.07.2012 r.). Wprowadzane zmiany nie dotyczyły komunalnych osadów ściekowych.

[dowód: akta kontroli str. 39 – 48]

Dla Biologicznej Oczyszczalni Ścieków KPWiK posiadał „Instrukcję obsługi i eksploatacji oczyszczalni ścieków w Nakle” opracowaną w listopadzie 1997 r. Zgodnie z nią oczyszczalnia przeznaczona jest do biologicznego oczyszczania ścieków oraz do odwadniania osadu nadmiernego w stacji odwadniania osadu.

[Dowód: akta kontroli 49 – 64]

KPWiK nie przyjmowało osadów od innych wytwórców. Wytworzone osady były stosowane w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz.

Karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych wytworzonych w badanym okresie (24 – po jednej na każdy miesiąc) zawierały wszystkie wymagane informacje przewidziane w formularzu stanowiącym załącznik nr 2 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów.

[dowód: akta kontroli str. 65 – 117]

W badanym okresie zaewidencjonowano następujące ilości komunalnych osadów ściekowych: 4286 Mg w 2011 r (w przeliczeniu na suchą masę 591 Mg s.m.) i 1940 Mg w 2012 r (w przeliczeniu na suchą masę 591 Mg s.m.)

[dowód: akta kontroli str. 65 – 117]

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia fakt terminowego przesyłania przez Zarząd do Marszałka, dokumentów wymaganych art. 37 ust. 2 ustawy o odpadach, które były zgodne ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach⁶. I tak za 2011r. roczne zestawienie przesłano 13.03.2012 r. , a za 2012 r. przesłano w dniu 14.03.2013 r. Powyższe wskazuje na prawidłową realizację obowiązku określonego w art. 37 ust. 3 ustawy o odpadach. Do sprawozdania dotyczącego 2011 r. w dniu 19.04.2012 sporządzono korektę. Zgodnie z przedłożoną dokumentacją, konieczność sporządzenia korekty została zgłoszona w rozmowie telefonicznej przez pracownika Urzędu Marszałkowskiego. Korekta dotyczyła sposobu ujęcia komunalnych osadów ściekowych w części dotyczącej odpadów.

⁶ Dz. U. Nr 249 poz. 1674

Dane w sprawozdaniu dotyczącym 2012 r. były zgodne z prowadzoną ewidencją.

[dowód: akta kontroli str. 65 – 150]

Ustalone
nieprawidłowości

Nierzetelnie sporządzono zbiorcze zestawienie danych o rodzajach i ilości odpadów za 2011 r. W korekcie zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o wytworzonych komunalnych osadach ściekowych, sporządzonej 19.04.2012 r. przez KPWiK, przesłanej do Urzędu Marszałkowskiego wykazano następujące ilości wytworzonych osadów:

- masę wytworzonych komunalnych osadów ściekowych – 1858,2 Mg;
- suchą masę wytworzonych komunalnych osadów ściekowych – 667 Mg s.m.;

Z ewidencji komunalnych osadów ściekowych prowadzonej przez KPWiK wynika, że w 2011 r. wytworzono:

- masę wytworzonych komunalnych osadów ściekowych – 4286 Mg;
- suchą masę wytworzonych komunalnych osadów ściekowych – 591 Mg s.m.;

Ponadto w ww. korekcie zestawienia nie zamieszczono tabeli B dotyczącej odpadów poddanych odzyskowi poza instalacjami i urządzeniami.

[dowód: akta kontroli str. 65 – 88, 141 – 150]

Członek Zarządu KPWiK wyjaśniła, że rozbieżności pomiędzy danymi, dotyczącymi masy wytworzonych komunalnych osadów ściekowych, umieszczonymi w „Zbiorczych zestawieniach danych o rodzajach i ilości odpadów...” przekazywanych do Urzędu Marszałkowskiego, a prowadzoną przez KPWiK ewidencją komunalnych osadów ściekowych wynikały z niezamierzonego błędu, polegającego na podaniu masy zastosowanych osadów ściekowych (u odbiorców osadów), zamiast masy wytworzonych osadów ściekowych – ogółem. Przyczyną nie zamieszczenia w skorygowanym „Zbiorczym zestawieniu danych o rodzajach i ilości odpadów...” za 2011 rok przekazanym do Urzędu Marszałkowskiego, tabeli B dotyczącej odpadów poddanych odzyskowi poza instalacjami i urządzeniami, była błędnie przekazana informacja, dotycząca sposobu wypełnienia w/w sprawozdania. Informację (telefoniczną) udzielił nowy pracownik Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, który polecił wpisać masę odpadów ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych w Tabeli B – dotyczącej odpadów poddanych odzyskowi poza instalacjami i urządzeniami, zamiast w „Zbiorczym zestawieniu danych o rodzajach i ilościach wytworzonych odpadów”. W dniu 19-04-2012 r. została przeprowadzona rozmowa telefoniczna z pracownikiem Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu (p. J. S.). Ustalono poprawność sporządzenia sprawozdania oraz przyczynę podania błędnej informacji. 20-04-2012 r. została wysłana do UM w Toruniu korekta „Zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów...” za 2011 r, która nie zawierała tabeli B, gdyż zgodnie z ustaleniami dane te miały zostać ujęte w zestawieniu dotyczącym wytwarzanych osadów. Stwierdzono, że umieszczenie tych danych w innym formularzu w zestawieniu za wystarczające”.

[dowód: akta kontroli str. 336 – 340]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie pomimo stwierdzonej nieprawidłowości⁷ działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

⁷ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen częściowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni

2.1. Liczba mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnię, ilość oczyszczonych ścieków i kierunki zagospodarowania osadów

Opis stanu faktycznego

Dane w powyższym zakresie, na podstawie ewidencji osadów oraz *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych w roku 2011 i 2012*, przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Lp	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
1	Równoważna liczba mieszkańców (RLM) w aglomeracji stan na 31 grudnia	45920	45920
1.1	RLM wg danych KZGW z realizacji KPOŚK	36656	35201
2	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego stan na 31 grudnia	27526	27542
3	liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny stan na 31 grudnia	6267	6246
4	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku, w tys. m ³ /r.	1020	993
4.1	— w tym ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi w tys. m ³ /r.	25	24
5.	masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	2204*	1940
5.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	1845	1837
5.9	- do magazynowania czasowo na terenie oczyszczalni w Mg:	359	103
6	masa osadów przeliczona na suchą masę powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	667	323
6.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	648	283
6.9	- do magazynowania czasowo na terenie oczyszczalni w Mg:	19	40
7.1.	Wskaźnik masy osadów (mechanicznie odwodnionych) do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [5 : 4] w kg/m ³ :	2,16	1,95
7.2.	Wskaźnik masy osadów przeliczonych na suchą masę do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [6 : 4] w kg/m ³ :	0,65**	0,33
7.3.	Średnie uwodnienie osadów po mechanicznym odwodnieniu w %:	13,89	15,5
8.	Masa magazynowanych osadów na terenie oczyszczalni na dzień 31 grudnia w Mg:	137	258

*różnica pomiędzy masą wytworzonych osadów w 2011 r. a masą osadów ustabilizowanych wynika z faktu, że osady na terenie oczyszczalni po odwodnieniu były poddawane dalszej obróbce, tzn. były dodawane do osadu substraty typu liście, słoma, siano i mieszane z osadem w celu poprawy jego konsystencji. W dalszym etapie w trakcie magazynowania na terenie oczyszczalni osad był dodatkowo przerzucany w celu napowietrzenia i umożliwienia odparowania nadmiaru wody. W wyniku tych działań redukowano masę osadu przy niewielkim wzroście suchej masy.

** w procesie technologicznym, co 2 lata opróżniane i czyszczone są reaktory biologiczne i osadnik wtórny. W wyniku tych działań usuwana jest większa ilość osadów z układu niż w procesie samego oczyszczania ścieków. Ma to bezpośredni wpływ na wielkość wskaźników zawartości suchej masy w osadzie.

[dowód: akta kontroli str. 151 – 158]

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2. Legalizacja urządzeń wagowych do kontroli wytwarzanych osadów ściekowych

Na terenie oczyszczalni nie zainstalowano urządzeń wagowych służących do kontroli masy wytwarzanych, wywożonych osadów ściekowych. W laboratorium funkcjonującym w oczyszczalni znajdują się następujące urządzenia służące do określania współczynników gęstości (zawartości suchej masy) wytwarzanych osadów:

- wago-suszarka WPE30S firmy Radwag Nr. 37070/97 z wytłoczoną legalizacją pierwotną 8RP1/01,
- 2 wagi analityczne. OHAUS AS200 Serial No. 1650 (z których jedna jest używana sporadycznie, a druga w ogóle).

Zgodnie z wyjaśnieniem Kierownika Oczyszczalni do Biologicznej Oczyszczalni Ścieków nie są przywożone osady powstające poza oczyszczalnią.

[dowód: akta kontroli str. 159 – 162]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła, że w okresie objętym kontrolą w KPWiK rozliczanie osadów po odwodnieniu odbywało się na podstawie wskazań przepływomierza znajdującego się na dopływie osadu do wirówki oraz wskaźnikami zawartości suchej masy w osadzie podawanym na urządzenie odwadniające i w odwodnionym osadzie. Ilość osadów wywożonych była kontrolowana w dwojaki sposób: a) mierzono objętość wywożonych osadów, a następnie przeliczano na masę lub b) wykorzystywano wyposażenia naczep w czujnik tensometryczny, który przy określonym ładunku (24Mg) powodował opuszczanie trzeciej osi przy naczepie. W momencie opadnięcia trzeciej osi operator ładowarki kończył załadunek naczepy.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy – Prawo o miarach, której celem jest zapewnienie jednolitości miar i wymaganej dokładności pomiarów wielkości fizycznych w Rzeczypospolitej Polskiej, przyrządy pomiarowe (wagi do pomiaru masy osadów), które mogą być stosowane w ochronie zdrowia, życia i środowiska podlegają prawnej kontroli metrologicznej. Przyrządem pomiarowym jest urządzenie, układ pomiarowy lub jego elementy, przeznaczone do wykonania pomiarów samodzielnie lub w połączeniu z jednym lub wieloma urządzeniami dodatkowymi; wzorce miary i materiały odniesienia traktowane są jako przyrządy pomiarowe (art. 4 pkt 5 Prawa o miarach).

[dowód: akta kontroli str. 159 – 161, 341 – 346]

Kierownik Oczyszczalni, wyjaśnił m.in., że „w związku z brakiem urządzeń wagowych (poza wagami laboratoryjnymi o małej skali) na terenie oczyszczalni ścieków ilości wytwarzanych i wywożonych osadów ściekowych określone są na podstawie szacunków z wykorzystaniem wskazań wago-suszarki (znajdującej się w laboratorium oczyszczalni). Rozliczanie osadów po odwodnieniu odbywało się na podstawie wskazań przepływomierza znajdującego się na dopływie osadu do wirówki oraz wskaźnikami zawartości suchej masy w osadzie podawanym na urządzenie odwadniające i w odwodnionym osadzie. Ilość osadów wywożonych była kontrolowana w dwojaki sposób: a) mierzono objętość wywożonych osadów, a następnie przeliczano na masę lub b) wykorzystywano wyposażenia naczep w czujnik tensometryczny, który przy określonym ładunku (24Mg) powodował opuszczanie trzeciej osi przy naczepie. W momencie opadnięcia trzeciej osi operator ładowarki kończył załadunek naczepy.”

[dowód: akta kontroli str. 341 – 346]

Powyższy sposób określania masy, na podstawie obliczeń, do których podstawą są wskazania urządzenia wagowego o małej skali (wago-suszarka znajdująca się w laboratorium), może skutkować tym, że uzyskiwane wyniki będą niedokładne. Stosowanie urządzenia o większej skali, umożliwiającego dokładne określenie masy wytwarzanych osadów na terenie oczyszczalni i wytworzonych osadów umożliwi uzyskanie bardziej precyzyjnych wyników.

2.3. Stabilizacja osadów ściekowych.

Stabilizacji biologicznej poddano cały osad wytworzony w kontrolowanym okresie, tj. 4286 Mg w 2011 r. i 1940 w 2012 r.

W dniu 8 kwietnia 2013 r. kontroler, działając na podstawie art. 39 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁸, w obecności P.M. – Kierownika Oczyszczalni oraz K.G. – Członka Zarządu KPWiK, dokonał oględzin terenu, obiektów i urządzeń wytwarzania i zagospodarowania osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków na terenie Biologicznej Oczyszczalni Ścieków w Lubaszczu. Pomijając fakt, że osady były odwadniane za pomocą znajdującej się w stacji odwadniania osadów wirówki (niewymienionej w instrukcji), pozostałe postępowanie z osadami było zgodne z instrukcją obsługi i eksploatacji oczyszczalni ścieków.

Nawodniony osad z ciągu technologicznego był usuwany na zagęszczacz osadu. Tam osad jest wstępnie zagęszczany mechanicznie przez wolnoobrotowe mieszadło prętowe. Wstępnie zagęszczony osad był kierowany do stacji odwadniania osadu, gdzie na urządzeniach odwadniających (najczęściej na wirówce lub sporadycznie na prasie) był odwadniany. Po odwodnieniu osad wyrzucany był podajnikiem ślimakowym na przyczepę (podstawiona pod podajnik) i następnie wywożony na poletka osadowe. Tam osad był okresowo składany i przemieszczany w celu napowietrzenia.

Na terenie oczyszczalni znajdowały się 3 poletka osadowe, z czego jedno było zadaszone. W czasie oględzin na wszystkich składowany był osad. Poletka osadowe posiadały system drenażu, a powierzchnia ich była utwardzona.

[dowód: akta kontroli str. 159 – 161]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Postępowanie z osadami było niezgodne z zasadami określonymi w „Instrukcji obsługi i eksploatacji oczyszczalni ścieków w Nakle, zwanej dalej Instrukcją. W procesie odwadniania osadu stosowano urządzenie typu „wirówka”, które nie było wymienione w Instrukcji. Ponadto odwodnione osady składowano na 3 poletkach osadowych, z czego jedno poletko posiadało zadaszenie. W Instrukcji wymieniono jedynie jedno niezadaszone poletko jako składowiska osadu odwodnionego.

Kierownik Oczyszczalni, wyjaśnił, m.in. że w chwili objęcia stanowiska kierownika oczyszczalni w 2004r. oczyszczalnia posiadała pozwolenie wodnoprawne z okresem ważności do 2013r., a „Instrukcja obsługi i eksploatacji oczyszczalni ścieków w Nakle” jest załącznikiem do tego pozwolenia. Nie chciałem dokonywać zmian w jej treści, bo należało by wystąpić do Starosty również z wnioskiem o aktualizację pozwolenia, więc uznałem że aktualizacji Instrukcji pozwolenia dokonamy przed wystąpieniem o kolejne pozwolenie wodnoprawne.

W instrukcji jest opisany sposób odwadniania oraz tymczasowego składowania odwodnionego osadu ściekowego na poletku nr 1 znajdującego się na północ od budynku technologicznego. W 2011 roku została wybudowana i uruchomiona druga linia do odwadniania osadu, bazująca na urządzeniu do odwadniania osadu typu wirówka, która zastąpiła wysłużoną i awaryjną prasę taśmową. Wirówka pracuje w trybie automatycznym bez angażowania obsługi w sam proces odwadniania,

⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 82

wymaga tylko dozoru, a pozostałe czynności, które wykonuje pracownik są analogiczne jak podczas odwadniania osadów na prasie taśmowej (z wyjątkiem jej skomplikowanej obsługi), tj. odbiór osadu spod przenośnika ślimakowego i jego transport na miejsce tymczasowego składowania, tj. poletko osadowe.

Poletko nr 2 zlokalizowane na zachód od budynku technologicznego ma identyczną konstrukcję jak nr 1, więc sposób postępowania ze składowanymi osadami jest analogiczny.

Poletko nr 3 jest to nowy obiekt budowany etapowo w latach 2010-2012, zgodę na użytkowanie uzyskaliśmy w styczniu 2013r., instrukcja eksploatacji tego obiektu jest obecnie opracowywana.

2. Doprowadzono do wtórnego nawodnienia komunalnych osadów ściekowych poddanych uprzednio procesowi osuszania, składowanych na 2 poletkach osadowych (niezadaszonych) zlokalizowanych na terenie Biologicznej Oczyszczalni Ścieków w Lubaszczu. Osady składowane na tych poletkach uległy wtórnemu nawilgoceniu wskutek działania czynników atmosferycznych (opady deszczu i śniegu). Stanowi to naruszenie art. 96 ust. 5 ustawy o odpadach⁹, z którego wynika, że zakazuje się nawadniania komunalnych osadów ściekowych poddanych uprzednio procesowi osuszania. Przepis w powyższym brzmieniu został wprowadzony 23 stycznia 2013 r. Przed tym dniem powyższe zapisy zostały ujęte w art. 43 ust. 2a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Przyczyną nawodnienia osadów był brak zabezpieczenia przedmiotowych poletek przed wpływem czynników atmosferycznych, przez chociażby ich zadaszenie. Kierownik Oczyszczalni Ścieków wyjaśnił m.in., że konieczność zadaszenia poletek w celu zabezpieczenia osadu przed wtórnym namakaniem w wyniku opadów atmosferycznych był zgłaszany wielokrotnie w latach poprzednich, ale ze względu na brak możliwości finansowych (obciążenie zakładu z tytułu budowy stacji uzdatniania wody) nie było zgody na realizację tego typu inwestycji. Dopiero w 2010 roku zmieniło się podejście do problemu Zarządu oraz znalazły się na ten cel środki finansowe rozpoczęto procedurę budowy kolejnego obiektu do tymczasowego składowania osadów ściekowych wraz z zadaszeniem. W chwili obecnej rozpoczęto procedurę Inwestycyjną mającą na celu zadaszenie poletka nr 2, docelowo planuje się zadaszenie sukcesywne wszystkich obiektów.

[dowód: akta kontroli str. 49 – 64, 159 – 162, 341 – 346]

Kontrolerowi okazano Plany inwestycji na 2013 rok KPWiK, w którym ujęto zadanie - Budowa zadaszenia i utwardzenia poletka osadów pościekowych.

[dowód: akta kontroli str. 322 – 335]

2.4. Zakres i częstotliwość badań laboratoryjnych osadów

Badania osadów wykonywały laboratoria posiadające akredytację wydaną przez Polskie Centrum Akredytacji, tj.:

- SGS Eko-Projekt Sp. z o.o. z Poznania wykonujący badania dla UTP w Bydgoszczy, posiadające akredytację m. in. na badanie osadów (AB 1232),
- badania w zakresie azotu ogólnego, salmonelli i jaj pasożytów, wykonała firma „Laboratorium usługowo badawcze Biochemik” posiadająca akredytację na badanie osadów (AB 400) oraz firma „Ośrodek badań i kontroli środowiska” z Katowic posiadająca akredytację na badanie osadów (AB 213).

Analiza sporządzonych sprawozdań z badań wykazała, że były one prowadzone metodami referencyjnymi określonymi w załączniku nr 4 do rozporządzenia KOŚ, a wyniki badań nie przekraczały norm określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia KOŚ.

[dowód: akta kontroli str. 163 – 212]

⁹ ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013, poz. 21).

Ustalone
nieprawidłowości

Zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia KOŚ, badania metodami referencyjnymi komunalnych osadów ściekowych przeprowadza się z częstotliwością zależną od obciążenia oczyszczalni ścieków, wyrażonego liczbą równoważnych mieszkańców (LRM) w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁰.

Obciążenie oczyszczalni RLM znajduje się w przedziale od 10 000 do 100 000, w związku z tym badania należy przeprowadzić nie rzadziej niż raz na cztery miesiące. Komunalne osady ściekowe w kontrolowanym okresie były badane łącznie 6 razy, po 3 razy na rok.

W 3 przypadkach (na 6 objętych kontrolą) - dwóch w roku 2011 i w jednym - w roku 2012 badania osadów ściekowych przeprowadzono z naruszeniem § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia KOŚ. Badania przeprowadzone 17 lipca 2011 r. wykonano z 16 – dniowym opóźnieniem (data poprzednich badań – 1 marca 2011 r.), badania z 29 listopada 2011 r. z opóźnieniem 12 – dniowym (data poprzednich badań – 17 lipca 2011 r.), a badania z 1 sierpnia 2012 r. z opóźnieniem 11 – dniowym (data poprzednich badań – 20 marca 2012 r.).

[dowód: akta kontroli str.163 – 212]

Członek Zarządu KPWiK wyjaśniła m.in., że *przyczyną nieprzestrzegania czteromiesięcznego terminu przy wykonywaniu badań metodami referencyjnymi komunalnych osadów ściekowych jest fakt, że staramy się aby badania osadów były wykonywane w okresie bezpośrednio poprzedzającym stosowanie ich w rolnictwie. Możliwość stosowania osadów ściekowych jest uzależniona od terminów prac poszczególnych rolników – odbiorców osadów, zbiorem plonów, żniwami oraz stosowanymi uprawami, itp. Aplikacja osadów często wynika z trudności z dostosowaniem możliwości agrotechnicznych u rolników. Ważnym czynnikiem są również niekorzystne, do tego typu prac, warunki pogodowe (jak długotrwałe opady atmosferyczne). Stąd też nastąpiły opóźnienia w wykonywaniu badań osadów.*

[dowód: akta kontroli str. 336 – 340]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie pomimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

Opis stanu
faktycznego

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych

3.1 Miejsce odzysku lub unieszkodliwiania osadów.

Wszystkie ustabilizowane komunalne osady ściekowe były użyte do celów rolniczych na terenie powiatu nakielskiego w województwie kujawsko-pomorskim.

[dowód: akta kontroli str. 115 – 117]

3.2. Badania gruntów.

Zgodnie z art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach, przed stosowaniem komunalne osady ściekowe oraz grunty, na których mają one być stosowane, powinny być poddane badaniom przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia fakt, że w latach 2011 – 2012 KPWiK zleciło 12– krotnie (7- krotnie w 2011 i 5-krotnie w 2012), tj. każdorazowo przed zastosowaniem osadu na gruntach rolnych, dokonanie badań tych gruntów.

We wszystkich wyżej wymienionych badaniach stwierdzono, że próbki gruntu nie przekraczają dopuszczalnych norm określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia

¹⁰ Dz. U. Nr 88, poz. 439, z ze zm.

KOŚ, a badania wykonały laboratoria posiadające akredytacje Polskiego Centrum Akredytacji zgodnie z wymogami określonymi w załączniku nr 5 do rozporządzenia KOŚ.

Ze sprawozdań z badań próbek gruntu, wynika, że dotyczyły one powierzchni odpowiednio:

- w 2011 – 25; 5; 19; 5; 3; 1,7; 20 ha,
- w 2012 - 7; 16; 5; 1,3; 13 ha

[dowód: akta kontroli str. 255 – 307]

Na podstawie przeprowadzonych badań określano maksymalną dawkę osadu do zastosowania. We wszystkich przypadkach zaproponowano maksymalną dawkę osadu w rolnictwie skumulowanej w wysokości 9 Mg s.m./ na ha na 3 lata.

Analiza ilości przekazanych osadów nie wykazała przekroczenia dopuszczalnej dawki komunalnych osadów ściekowych.

Laboratoria wykonujące badania gruntów oraz dokonujące poboru prób do badań, posiadały akredytację Polskiego Centrum Akredytacji na wszystkie wykonywane oznaczenia i pobór prób. We wszystkich sprawozdaniach z badań laboratoryjnych gruntów podawano metody referencyjne badań (zgodnie z podanymi w załączniku nr 5 do rozporządzenia KOŚ) oraz sposób poboru prób osadu do badań zgodnie § 6 tego rozporządzenia.

[dowód: akta kontroli str. 255 – 307]

Zgodnie z „ewidencją komunalnych osadów ściekowych” w kontrolowanym okresie KPWiK przekazał 12rotnie osad do zastosowania w rolnictwie:

- 1845 Mg osadu (w przeliczeniu na suchą masę 648 Mg s.m.) w 2011 r.,
- 1837 Mg osadu (w przeliczeniu na suchą masę 304 Mg s.m.) w 2012 r.

[dowód: akta kontroli str. 115 – 117]

3.3. Przekazanie wyników badań

Zgodnie z art. 43 ust. 4 ustawy o odpadach, wytwórca komunalnych osadów ściekowych jest obowiązany do przekazywania właścicielowi, dzierżawcy lub innej osobie władającej nieruchomością, na której komunalne osady ściekowe mają być stosowane, wyników badań oraz informacji o dawkach tego osadu, które można stosować na poszczególnych gruntach.

KPWiK nie posiadało dokumentów potwierdzających przekazanie odbiorcy, wyników badań oraz informacji o dawkach tego osadu, jednakże jak wyjaśnił Kierownik Oczyszczalni *informacje w formie pisemnej o dawkach osadów jakie można stosować na danym gruncie wraz z wynikami badań gruntu i osadów były przekazywane osobiście dysponentom gruntów każdorazowo przed zastosowaniem osadu. Jeżeli nie udało się spotkać z danym rolnikiem na polu lub w miejscu jego zamieszkania to te informacje były wysyłane pocztą.*

[Dowód: akta kontroli str. 347]

3.4. Stosowanie osadów na terenach na których istnieje ustawowy zakaz.

Ustawa o odpadach w art. 43 ust. 6 precyzuje miejsca i tereny na których obowiązuje zakaz stosowania komunalnych osadów ściekowych. Przeprowadzone w dniu 15 kwietnia oględziny 3 pól (działki nr 82/1 i 83 Obręb Drażno, Gmina Mrocza oraz działki nr 3028/15 Obręb Olszewka, Gmina Nakło nad Notecią), na których stosowano osady wykazały m. in. że na wymienionych działkach nie stwierdzono zgromadzonego i zalegającego osadu, wszystkie działki były przeznaczone pod uprawę, nie stanowiły pastwisk i nie były wykorzystywane w inny sposób. W odległości mniejszej niż 100 m nie znajdowały się zabudowania mieszkalne oraz zbiorniki wodne, a dla tych terenów

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Starosta nie wyznaczał stref ochrony pośredniej ujęć wody. Działki nie znajdują się w obrębie obszarów parków narodowych, rezerwatów przyrody.

[dowód: akta kontroli str. 308 – 320]

Kierownik Oczyszczalni wyjaśnił, m.in., że *każdorazowo przed podjęciem współpracy w zakresie stosowania osadów fakt czy dany grunt leży w obszarze przyrodniczo chronionym był weryfikowany przez pracowników oczyszczalni na podstawie:*

- oświadczenia osoby władającej gruntem,
- na podstawie dokumentów posiadanych przez rolników – na mapach, które posiadają z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa takie obszary są w specjalny sposób oznaczone,
- dodatkowo powyższe informacje są weryfikowane na portalu internetowym: www.geoportal.rdos-bydgoszcz.pl.

[dowód: akta kontroli str. 347]

3.5 Nadzór nad prawidłowym zastosowaniem osadów.

NIK pozytywnie ocenia nadzór prowadzony przez oczyszczalnię nad prawidłowym zastosowaniem osadów.

Nadzór nad sposobem stosowania osadów ściekowych sprawowany był w następujący sposób:

- przed stosowaniem odbiorca był poinformowany o możliwościach stosowania osadów z uwzględnieniem ograniczeń o których mowa w art. 96 pkt 12 ustawy o odpadach. Weryfikowano fakt czy dana działka, na której ma być stosowany osad nie podlega wykluczeniu z tytułu ograniczeń, o których mowa w cytowanej ustawie (obszary ochronne, rezerваты, ujęcia wody, linia brzegowa cieków i zbiorników wodnych, zabudowa mieszkalna, itp.) poprzez oględziny na miejscu, a następnie potwierdzano za pomocą dostępnych danych na portalach internetowych lub na podstawie dokumentów jakie posiada osoba władająca gruntem;
- po zweryfikowaniu możliwości stosowania osadów na danym gruncie ustalano warunki współpracy, które standardowo polegały na tym, że po stronie KPWiK ponoszone były następujące koszty:

- koszt badania gruntów
- koszt załadunku i transportu osadów z oczyszczalni na pole,

a po stronie rolników będą następujące koszty:

- koszt załadunku i rozrzucenia osadów na polu
- koszt wymieszania osadów z gruntem.

Bezpośrednio przed okresem stosowania osadów odbiorca był ponownie informowany o obowiązku równomiernego rozrzucenia osadu po polu i niezwłocznego wymieszania go z gruntem. Po zakończeniu transportu osadów na dane pole, pracownik oczyszczalni udawał się na miejsce i weryfikował fakt rozpoczęcia prac związanych z rozrzucaniem osadów i ich wymieszania z glebą. W przypadku opóźnień ze strony rolnika ustalano przyczynę opóźnienia i organizowano pomoc, np. przez udostępnienie sprzętu do załadunku osadów na rozrzutniki, tj. ładowarki czołowej. Były też przypadki, że KPWiK ponosiło koszty związane z rozrzucaniem i wymieszaniem osadów z gruntem.

[dowód: akta kontroli str. 341 – 346]

3.6. Inne zagospodarowanie osadów.

KPWiK w kontrolowanym okresie nie wytwarzał kompostu i nawozu, nie przekazywał osadów do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Osady nie były zagospodarowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne, a także nie przekazywano ich na

składowiska odpadów. Oczyszczalnia nie posiadała urządzeń do termicznej obróbki osadów.

[dowód: akta kontroli str. 121 – 150]

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

Opis stanu
faktycznego

W badanym okresie oczyszczalnia była kontrolowana przez Inspekcję Ochrony Środowiska – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Kontrole planową przeprowadzono 21.11.2011 r. – nie stwierdzono naruszeń i nieprawidłowości.

Ponadto, w badanym okresie KPWiK było trzykrotnie kontrolowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Nakle. Kontrole przeprowadzone 11.08.2011 r., 8.12.2011 r. oraz 11.01.2011 r. nie wykazały naruszeń i nieprawidłowości w zakresie tematyki niniejszej kontroli.

[Dowód: akta kontroli str. 321]

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹¹, wnosi o:

1. Przedłożenie Marszałkowi Województwa korekty zbiorczego zestawienia danych o odpadach za 2011 r.
1. Kontynuowanie działań organizacyjnych mających na celu zadaszenie miejsca składowania osadu ściekowego, w celu zapobieżenia jego ponownego nawadniania.
2. Udokumentowanie faktu przekazywania właścicielowi, dzierżawcy lub innej osobie władającej nieruchomością, na której komunalne osady ściekowe mają być stosowane, wyników badań oraz informacji o dawkach tego osadu, które można stosować na poszczególnych gruntach.
3. Uaktualnienie zapisów w „Instrukcji obsługi i eksploatacji oczyszczalni ścieków w Nakle (część biologiczna)”, zgodnie z aktualnie stosowanym procesem technologicznym.
4. Niedopuszczenie w przyszłości do przekroczenia terminów wykonywania badań określonych § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie Koś.

¹¹ Dz.U. z 2012 r., poz.82

5. Zwiększenie nadzoru nad poprawnością sporządzanych zestawień dotyczących wytworzonych odpadów, przedkładanych Marszałkowi Województwa Kujawsko - Pomorskiego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, dnia maja 2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Kontroler
Artur Nierebiński
starszy inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
Jarosław Wenderlich

.....
podpis

.....
Podpis